

Årsrapport 2014

Särskilda åklagarkammaren

ÅM-A 2015/0287

2015-02-20

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Sammanfattning.....	4
3	Resultatredovisning	7
	3.1 Ärendeflöde	7
	3.2 Genomströmningstider	10
	3.3 Tvångsmedel.....	10
	3.4 Lagföring.....	10
	3.5 Kostnader och personal	13
4	Utredde poliserna sig själva?	15
5	Representativa och uppmärksammande ärenden	17
6	Åtgärder som har vidtagits för att utveckla verksamheten	23
7	Kommentarer och bedömningar	28
8	Risکانالys och bedömningar av vilka utvecklings- eller andra åtgärder som bör vidtas.....	32

1 Inledning

I Åklagarmyndighetens riktlinjer *Verksamhetsredovisning av Riksenheten för polismål* (ÅMR 2014:1) föreskrivs att verksamheten vid riksenheten ska redovisas i en årsrapport som senast den 1 mars ska överlämnas till riksåklagaren. Riksenheten för polismål har bytt namn till Särskilda åklagarkammaren. Denna rapport är utformad i enlighet med vad riktlinjerna föreskriver.

Härmed överlämnas Särskilda åklagarkammarens årsrapport för 2014 till riksåklagaren.

Malmö den 20 februari 2015

Mats Åhlund

2 Sammanfattning

Bedömningen är att målen för verksamheten vid Särskilda åklagarkammaren uppnåtts för verksamhetsåret 2014.

Åklagarmyndigheten leds av riksåklagaren och består av verksledningen, tre utvecklingscentrum, sju åklagarområden, en nationell åklagaravdelning, sex stöдавdelningar och en överåklagare för samordning och analys. De sju åklagarområdena består av 32 allmänna åklagarkammare och två internationella åklagarkammare. Inom den nationella åklagaravdelningen finns tre riksenheter och en internationell åklagarkammare. Härutöver finns Särskilda åklagarkammaren.

Särskilda åklagarkammaren är den enda av åklagarkammrarna och riksenheterna som organisatoriskt lyder direkt under riksåklagaren. Skälet till det är att det vid Särskilda åklagarkammaren bedrivs en särskilt känslig och integritetskrävande verksamhet där kammarens åklagare inte bara bedömer anmälningar och misstankar mot polisanställda, utan även mot åklagare, domare, riksdagsmän m.fl. Det är ett rättssäkerhetskrav att verksamheten vid Särskilda åklagarkammaren kan bedrivas enhetligt och avskilt från den vanliga polis- och åklagarverksamheten.

Vid Särskilda åklagarkammaren handläggs följande ärenden;

- Ärenden om brott av polisanställda samt vissa andra som avses i förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare.
- Ärenden som anges i Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2014:16) om var ärenden om brott av vissa befattningshavare ska handläggas mm. Föreskriften avser åklagare, domare, riksdagsmän m.fl. samt ärenden om brott som har samband med brottsutredande verksamhet som bedrivs utanför polisen.
- Enligt Åklagarmyndighetens föreskrifter (ÅFS 2014:4) om indelningen av den operativa verksamheten kan chefen för Särskilda åklagarkammaren och annan berörd chef komma överens om att ett ärende ska handläggas vid Särskilda åklagarkammaren om åklagaruppgiften av särskilda skäl inte bör utföras vid en annan kammare.
- Ärenden om brott i tjänsten av åklagare eller domare där riksdagens ombudsmän (JO), justitiekanslern (JK) eller riksåklagaren har beslutat att inleda förundersökning och annan handläggning inte särskilt bestäms. Även Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) kan överlämna ärenden till Särskilda åklagarkammaren.

Riksåklagaren kan därutöver bestämma att ett ärende i visst fall ska handläggas vid Särskilda åklagarkammaren.

Särskilda åklagarkammarens chef är överåklagare och den ställföreträdande chefen är vice överåklagare. Övriga tio åklagare är chefsåklagare. Åklagarna har under år 2014 varit stationerade i Malmö, Göteborg, Stockholm och Umeå. Särskilda åklagarkammarens kansli i Malmö leds av en chefsadministratör. Vid kansliet i Malmö arbetar därutöver fyra åklagaradministratörer.

Till viss del har åklagarna ett geografiskt ansvarsområde utifrån sina stationeringsorter, men ett betydande antal ärenden fördelas över hela landet.

Åklagarna vid Särskilda åklagarkammaren biträds i utredningsarbetet av poliskommissarier och annan utredningspersonal vid *Avdelningen för interna utredningar* som fram till och med år 2014 varit en nationell avdelning under Rikspolisstyrelsen och därmed helt skild från den övriga polisverksamheten. Avdelningen för interna utredningar har haft Stockholm som kansliort och lokala utredningsenheter i Stockholm, Göteborg, Malmö, Linköping, Västerås och Umeå. I samband med polisens omorganisation den 1 januari 2015 till en rikstäckande myndighet har avdelningen bytt namn till *Avdelningen för särskilda utredningar*. Polisens omorganisation har inte medfört några faktiska ändringar av avdelningens organisation eller arbetssätt. Avdelningen för särskilda utredningar ska dock införa en s.k. utredningsberedskap den 1 april 2015. Det betyder att utredare från avdelningen kan gå i tjänst även utanför kontorstid om så krävs.

Särskilda åklagarkammarens åklagare är samlokaliserade med eller har sina arbetsplatser intill utredarna vid Avdelningen för särskilda utredningar. Det skapar goda förutsättningar för en effektiv handläggning och en bra arbetsmiljö.

Åklagarna vid Särskilda åklagarkammaren prövar alltså brottsanmälningar mot poliser, åklagare, domare och andra särskilda befattningshavare eller uppdragstagare. Ärendena rör inte bara tjänstefel. Även andra brott under tjänstetid prövas. Det kan t.ex. röra ifrågasatt misshandel av intagna i polisarrest eller stölder av omhändertaget gods eller kontanter. Även de s.k. fritidsbrotten handläggs vid Särskilda åklagarkammaren. Om t.ex. en åklagare eller polis anmäls för trafikbrott, våld i nära relation, sexualbrott, förmögenhetsbrott eller annat brott på fritiden handläggs ärendet av Särskilda åklagarkammarens åklagare. Ärendeinflödet präglas alltså av en stor spännvidd. Alla brotts typer förekommer och ärendenas omfattning varierar betydligt. En del är enkla att bedöma och handlägga, andra är mycket svåra att handlägga och kräver stor erfarenhet, integritet, omdöme och skicklighet.

Det går inte att jämföra verksamheten och verksamhetsresultaten vid Särskilda åklagarkammaren med de allmänna åklagarkammarna, specialkammarna eller riksenheterna då uppdraget och förutsättningarna är så olika.

Ärendeinflödet under året har minskat och har i stort sett återgått till 2012 års nivå. Lagföringen och antalet domar har ökat. Antalet ogillande domar är oförändrat högt. Balanserna, beslutsfördelningen och genomströmningstiderna är i stort sett oförändrade. Antalet ändrade beslut vid överprövning är fortsatt mycket lågt. Ett visst planerat överskridande av tilldelade medel har skett under året.

Även under år 2014 har Särskilda åklagarkammarens åklagare handlagt ett antal fall som varit särskilt uppmärksammade eller haft principiell betydelse. I årsrapporten ges exempel på sådana ärenden, se avsnitt 5.

Åtgärder har vidtagits för att utveckla verksamheten för att ytterligare öka effektiviteten och enhetligheten. Ärendehantering är helt elektroniskt, fysiska akter läggs inte längre upp centralt och åklagarna kan arbeta helt mobilt. Åklagarna har vid sammankomster diskuterat olika rättsliga frågor. Syftet med diskussionerna har bl.a. varit att nå en så hög enhetlighet som möjligt i bedömningarna.

Tjänsteföreskrifterna för Särskilda åklagarkammaren och den särskilda överenskommelsen med Avdelningen för särskilda utredningar om hur arbetet ska läggas upp har succesivt kompletterats och justerats.

Företrädare för Särskilda åklagarkammaren har varit representerad i den utredning som riksåklagaren tillsatt med uppgift att bl.a. se över kammarens målområde. Översynen har inte inneburit några större förändringar. Det har dock varit värdefullt att få flera princip- och andra frågor väl genomlysta. En förändring är dock att kammarens målområde från och med den 1 januari 2015 utökats till att avse ärenden om brott i den brottsutredande verksamheten utanför polisen, t.ex. hos

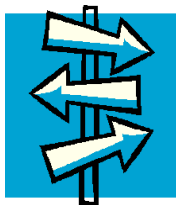
Tullen och Skatteverkets brottmålsenheter.

Företrädare för Särskilda åklagarkammaren har också deltagit i Polisens omdaningsarbete inför övergången till en samlad Polismyndighet där verksamheten vid Avdelningen för interna utredningar (numera Avdelningen för särskilda utredningar) har diskuterats.

Organisationen för handläggningen av de s.k. internutredningarna är föremål för en ständigt återkommande diskussion. Det är en i grunden politisk fråga hur verksamheten ska vara organiserad. Det finns inte nu något förslag att skapa en särskild myndighet för denna verksamhet. Ingen initierad bedömare tror heller att verksamhetsresultaten skulle förändras med en annan organisation. Frågan om polisen "utred sig själva" diskuteras i avsnitt 4. Vi fortsätter att bedriva den åklagarverksamhet som vi anförtror med högt ställda ambitioner oavsett den organisatoriska lösningen.

Bedömningen är att målen för verksamheten vid Särskilda åklagarkammaren har uppnåtts för verksamhetsåret 2014.

3 Resultatredovisning

Ärendeflödet under året har minskat och i stort sett återgått till 2012 års nivå. Lagföringen och antalet domar har ökat. Antalet ogillande domar är oförändrat högt. Balanserna, beslutsfördelningen och genomströmningstiderna är i stort sett oförändrade. Antalet ändrade beslut vid överprövning är fortsatt mycket lågt. Ett visst planerat överskridande av tilldelade medel har skett under året.

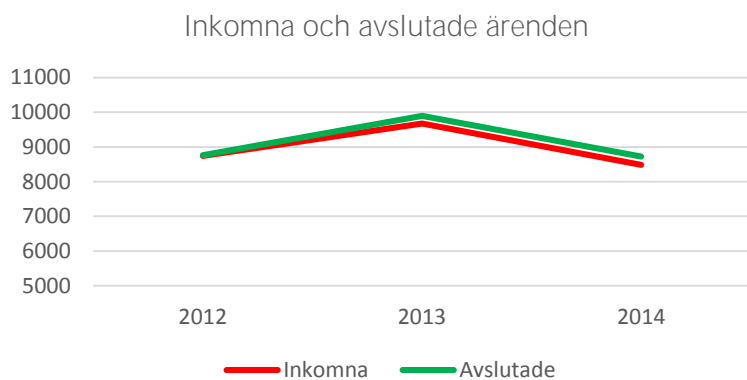
Med ärende avses ett upplägg i ärendehanteringssystemet som kan innefatta ett eller flera brott, brottsmisstankar och/eller personer. Med brott avses en registrerad händelse som kan vara brottslig. Med brottsmisstanke avses ett brott där en person kan knytas till brottet.

Med C-ärende avses brott för vilket svårare straff än böter är föreskrivet. E-ärendena avser brott för vilket inte är föreskrivet svårare straff än böter, främst trafikbrott.

3.1 Ärendeflöde

Antalet inkomna och antalet avslutade ärenden

Samtliga ärenden ¹	2012	2013	2014
Inkomna	8 739	9 674	8 488
Avslutade	8 759	9 893	8 725

Samtliga C-ärenden ¹	2012	2013	2014
Inkomna	6 295	6 393	5 588
Avslutade	4 924	5 981	5 787

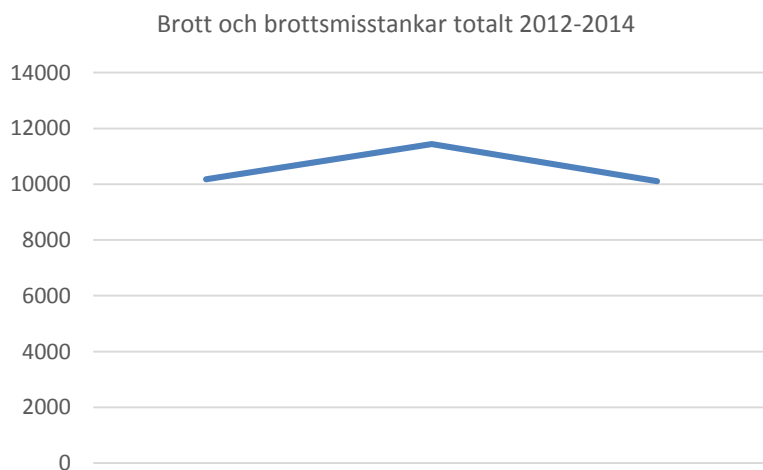
¹ "Inkomna och avslutade ärenden "rullande tolv månadersperioder"

Samtliga E-ärenden ¹	2012	2013	2014
Inkomna	2 444	3 826	2 930
Avslutade	3 835	3 821	2 938

Antalet registrerade brott och brottsmisstankar

Samtliga brott och brottsmisstankar	2012	2013	2014
Anställda vid polisen	9 546	10 696	9 455
Anställda inom åklagarväsendet	411	530	485
Övriga	218	213	162
<i>Totalt</i>	10 175	11 439	10 102

Procent av samtliga brott och brottsmisstankar	2012	2013	2014
Anställda vid polisen	94 %	94 %	94 %
Anställda inom åklagarväsendet	4 %	5 %	5 %
Övriga	2 %	2 %	2 %

C-ärenden; brott och brottsmisstankar	2012	2013	2014
Anställda vid polisen	6 789	6 360	6 040
Anställda inom åklagarväsendet	396	509	470
Övriga	128	151	131

E-ärenden; brott och brottsmisstankar	2012	2013	2014
Anställda vid polisen	2 326	3 709	2 869
Anställda inom åklagarväsendet	2	0	2
Övriga	3	1	0

Nästan alla E-ärenden avser s.k. ATK-ärenden (hastighetsövervakning med automatisk trafik-säkerhetskontroll). Förundersökning inleds automatiskt av polisen i dessa ärenden. Med

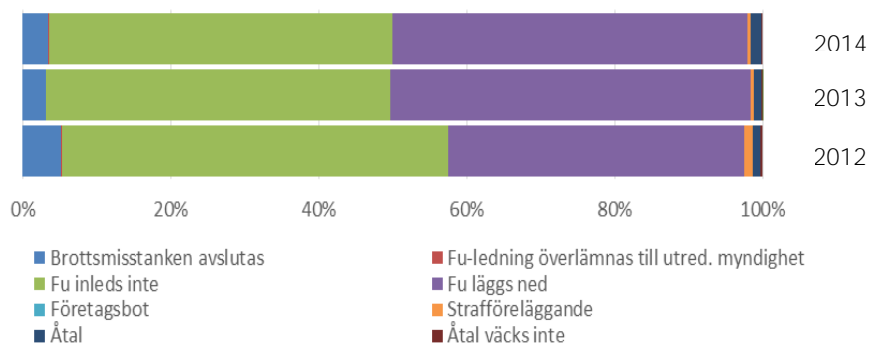
något undantag läggs förundersökningarna ned då polisens fordon registrerats av ATK-kameror vid laglig "brådskande tjänsteutövning".

Beslutsfördelningen avseende brott och brottsmisstankar²

Brott och brottsmisstankar	2012	2013	2014
Brottsmisstanken avslutas	551	360	350
Förundersökningsledning överlämnas till utred. myndighet	12	7	5
Förundersökning inleds inte	5 520	5305	4 677
Förundersökning läggs ned	4 228	5 583	4 827
Åtal väcks inte	32	14	21
Företagsbot	0	0	0
Strafföreläggande	121	43	40
Åtal	110	121	147
Övriga beslut	0	1	0

Procent av samtliga brott och brottsmisstankar	2012	2013	2014
Brottsmisstanken avslutas	5,42%	3,15%	3,46%
Förundersökning inleds inte	54,25%	46,38%	46,30%
Förundersökning läggs ned	41,55%	48,81%	47,78%
Strafföreläggande	1,19%	0,38%	0,40%
Åtal	1,08%	1,06%	1,46%

Beslutsfördelningen framgår också av följande diagram.

² Se också vad som anförs under Lagföring, sid 11 f

Beslutsfördelningen i polisärenden

I följande tabell redovisas vissa statistiska uppgifter på ärendenivå avseende enbart C-målen (brott som stadgar svårare straff än böter) för polisanställda. Uppgifterna bygger på de noteringar som skett i särskild ordning vid Särskilda

åklagarkammaren och avser vad som diarieförts under år 2014 (beslut i ett ärende kan t.ex. ha fattats under 2015). Redovisningen är därför ungefärlig.

Lagföring mm av polismål - ärenden	2012	2013	2014
Inkomna ärenden	5 675	5 418	5 076
Inledda förundersökningar	1 574	1 505	1 564
Procent inledda förundersökningar av inkomna ärenden	27,7 %	27,8 %	30,8 %

Balansförändring

Med balansförändring avses här skillnaden mellan inkomna ärenden och avslutade ären-

den under resp. år. Ingående och utgående balans för resp. år beaktas inte. Positiva tal avser ökning av balansen och negativa tal avser minskning av balansen.

Ärenden	2012	2013	2014
C-ärenden	1 371	412	-199
E-ärenden	-139	5	-8

3.2 Genomströmningstider

Genomströmningstiden från det att brott registrerats till det att åklagaren meddelat beslut.

Antal dagar	2012	2013	2014
C-ärenden	16	14	15
E-ärenden	5	3	3

3.3 Tvångsmedel

Tvångsmedel	2012	2013	2014
Antal anhållna	6	16	3
Antal häktningsframställningar	1	2	1

3.4 Lagföring

Med lagföring avses brottsmisstankar med beslut om åtal, strafföreläggande eller åtalsunder-

låtelse. Antal beslut om åtalsunderlåtelse redovisas inte här då sådana beslut i stort sett inte meddelas vid Särskilda åklagarkammaren.

Samtliga lagföringsbeslut	2012	2013	2014
Strafföreläggande	116	42	39
Åtal	63	116	145

Polisanställda C-ärenden	2012	2013	2014
Strafföreläggande	32	31	30
Åtal	59	100	134

Polisanställda E-ärenden	2012	2013	2014
Strafföreläggande	9	10	3
Åtal	2	9	5

Anställda inom åklagarväsendet C-ärenden	2012	2013	2014
Strafföreläggande	0	1	1
Åtal	0	1	0

Anställda inom åklagarväsendet E-ärenden	2012	2013	2014
Strafföreläggande	0	0	0
Åtal	0	0	0

Övriga C-ärenden	2012	2013	2014
Strafföreläggande	75	0	5
Åtal	2	6	6

Övriga E-ärenden	2012	2013	2014
Strafföreläggande	0	0	0
Åtal	0	0	0

Vanligaste åtalade och strafförelagda brottstyper, antal	2014
Bidragsbrott av normalgraden mot Försäkringskassan	48 ³
Dataintrång	36
Tjänstefel inkl. grovt	13
Stöld, snatteri utan inbrott, annan stöld	13
Övriga brott mot specialstraffrätten där enbart böter ingår i straffskalan samt övriga brott mot brottsbalken	11
Rattfylleri, inkl. grovt, under påverkan av enbart alkohol eller under påverkan av både alkohol och narkotika	5

³ Samtliga brottsmisstankar avser ett ärende

Misshandel, annan än grov, mot man 18 år eller äldre, obekant med offret, utomhus	5
Sexuellt ofredande mot kvinna 18 år eller äldre	3
Misshandel, ej grov, mot kvinna 18 år eller äldre, bekant med offret, i nära relation, inomhus	3
Narkotikastrafflagen, innehav	3
Köp av sexuell tjänst	3

Procent av samtliga brott och brottsmisstankar ⁴	2012	2013	2014
Förundersökning inledd	45,75 %	53,62 %	53,7 %
Åtal och strafföreläggande	2,27 %	1,43 %	1,85 %

Domar och strafförelägganden

Samtliga lagföringsbeslut	2012	2013	2014
Strafföreläggande	116	42	39
Åtal	63	116	145

Antal domar	2012	2013	2014
Totalt	62	76	88
- varav bifall	46	57	67
Totalt i tjänsten	38	53	60
- varav bifall	29	39	46
Totalt fritid	24	23	28
- varav bifall	17	18	21

145 åtal har väckts och 39 strafförelägganden har utfärdats under år 2014. Ett strafförelägganden motsvarar en dom och vinner laga kraft om och så snart den strafförelagde godkänner föreläggandet. Många av dem avser dataintrång – att polisanställda slagit på sig själva i polisens register vilket inte är tillåtet.

Domstolarna har meddelat 88 domar där Särskilda åklagarkammarens åklagare varit part. I de fall där både en tingsrättsdom och en dom från högre instans meddelats i samma mål under året har endast det senaste avgörandet tagits

med i statistiken. Det betyder att något fler domar sammantaget har meddelats under året.

De domar som redovisas som "bifallna" utgörs både av helt bifallna åtal och av mål där endast en del av åtalet bifallits.

Sammanlagt har åtalet ogillats i 21 domar, varav 14 domar avsåg påstådda brott i tjänsten och 7 domar avsåg "fritidsbrott". Hovrätterna har fastställt 14 av tingsrätternas domar och ändrat 3 av dessa. De flesta domar avser brott i tjänsten av polisanställda.

⁴ Se också vad som redovisats om beslutsfördelningen, sid. 9

Överprövningar

Den som inte är nöjd med en åklagares beslut kan begära överprövning av detta. Överåklagaren och vice överåklagaren vid Utvecklingscentrum Malmö meddelar överprövningsbeslut i nästan alla överprövningsärenden där grundbeslutet meddelats av åklagare vid Särskilda åklagarkammaren.

Antalet överprövningar och antalet ändrade beslut vid Utvecklingscentrum Malmö återges i följande tabell.

Överprövningar vid UC Malmö	Antal	Antal ändrade	% ändrade
2012	354	ca 16	4,5 %
2013	337	6	1,9 %
2014	280	5	1,8 %

3.5 Kostnader och personal

Förbrukade medel

Den totala budgeten och kostnaderna för Särskilda åklagarkammarens verksamhet uppde-

lad på personal och driftskostnader framgår av följande tabell

Objekt	Budget	Förbrukning
Allmän verksamhet	180 000,00	140 621,31
Tele/Post	194 000,00	159 828,95
Lokalkostnader	27 000,00	28 342,67
Resor	183 000,00	73 400,82
Resor FU-ledning	0,00	41 405,06
Resor Tingsrätt	0,00	56 805,86
Resor Hovrätt	0,00	14 577,96
Tjänstebil/förmånsbil	64 000,00	66 984,68
Intern information	137 000,00	139 285,96
Kompetensutveckling	39 000,00	26 397,94
Inventarier	39 000,00	16 641,92
Representation	11 000,00	12 635,90
Arbetsmiljö, friskvård	35 000,00	39 926,88
Samverkansmöten	78 000,00	0,00
Lånekostnader	62 000,00	67 176,13
Åklagare	16 179 000,00	17 112 523,44

Administrativ personal	2 332 000,00	2 396 080,04
<i>Totalt</i>	<i>19 560 000,00</i>	<i>20 392 635,52</i>

Tilldelade medel för år 2013 minskades med 500 tkr jämfört med år 2012. Ersättningsrekyteringar har i samråd med Åklagarmyndighetens huvudkontor skett för personal som lämnat kammaren under år 2014. Tilldelade medel har dock belastats avseende personal som under året tjänstgjort vid annan åklagarkammare. Underskottet för året har därför uppgått till 832 635,52 kr. Eftersom kammaren inte har disponerat kontot och kostnaderna för lokaler uppgår dock det verkliga kammarunderskottet till 831 202,85 kr. Underskottet har alltså prognoserats tidigt

under år 2014 och godkänts av huvudkontorets ekonomiavdelning.

Personalläget

12 åklagare (11,8 årsarbetskrafter) och 5 administratörer (4,3 årsarbetskrafter) har tjänstgjort vid Särskilda åklagarkammaren under år 2014. Personalläget har varit stabilt under året.

År 2015 innebär dock förändringar i personalbesättningen. Se mer härom i kapitel 7 och 8.

4 Utreder poliserna sig själva?

Den s.k. internutredningsverksamheten, d.v.s. förundersökningar avseende ifrågasatta brott av polisanställda, debatteras med jämna mellanrum. Den allt för vanliga missuppfattningen är att brott av poliser utreds av deras egna kollegor.

94 % av ärendena som handläggs vid Särskilda åklagarkammaren avser ärenden där det ifråga-

sätts om poliser gjort sig skyldiga till brott. Åklagarens uppgift är att lagföra brott. Vid Särskilda åklagarkammaren bedrivs alltså inte en allmän tillsyn över polisens verksamhet. Det är därför inte en uppgift för åklagarna att uttala sig om ifrågasatta fel, brister eller om befattningshavarens eventuella tillkortakommanden så länge dessa inte når en brottslig nivå.

När det ifrågasätts om en polis begått brott underställs saken genast en åklagare vid Särskilda åklagarkammaren. Kammaren är direkt underställd riksåklagaren och leds av en överåklagare. Ordningen är vald för att åklagarna ska kunna arbeta helt oberoende och skild från den övriga åklagarverksamheten. Samtliga åklagare är lägst chefsåklagare. De har alltså särskild åklagarerfarenhet och är utvalda för sin kompetens och integritet. Allt som sker i en utredning mot poliser styrs och bestäms av åklagaren. En

åklagare vid Särskilda åklagarkammaren är alltid tillgänglig dygnet runt för att omedelbart träda in och meddela beslut.

Själva utredningsåtgärderna utförs under åklagarens ledning av speciellt utsedda kommissarier vid Polismyndighetens Avdelning för särskilda utredningar. Utredarna är helt skilda från den övriga polisverksamheten och arbetar i egna lokaler. Från och med den 1 april 2015 införs en beredskapsskyldighet för utredarna. De kommer då också att vara tillgängliga dygnet runt för att vidta utredningsåtgärder på åklagarens uppdrag.

Uppgiften för Särskilda åklagarkammarens åklagare är alltså att utreda och lagföra brott bl.a. av polisanställda. När särskilda händelser inträffar utanför kontorstid där det kan ifrågasättas om poliser förfarit brottsligt kontaktas den beredskapshavande åklagaren direkt. Det kan t.ex. vara fråga om att någon skadats eller avlidit i en polisarrest, att polisen givit verkanseld med skjutvapen eller använt våld under bevakningen av en demonstration eller fotbollsmatch. Åklagaren beslutar då om förundersökning ska inledas och i så fall vilka omedelbara utredningsåtgärder som ska vidtas. Det kan vara fråga om att snabbt vidta s.k. förstahandsåtgärder, t.ex. för att säkra bevisning. Man kan behöva höra vittnen, ta vapen och andra föremål i beslag för olika tekniska undersökningar, genomföra husrannsakan osv. För att förstahandsåtgärderna ska kunna utföras i ett så tidigt skede som möjligt kan det hända att polisregionernas egna poliser - och då särskilda utredare som arbetar så långt möjligt från de poliser som är inblandade i ett ifrågasatt ingripande - initialt får i uppdrag att genomföra dessa. Det

kan inte uteslutas att ett sådant bistånd kommer att behövas även när internutredarna får en beredskapsskyldighet då de inte alltid snabbt kan vara på plats oavsett var händelsen inträffat.

Polismyndigheten är som arbetsgivare skyldig att snarast ge de polisanställda psykosocialt stöd när personalen varit utsatt för en traumatisk händelse. Det är viktigt att bevisningen i polismålen säkras före det att polismyndigheten genomför sådana psykosociala stödsamtal i grupp som kan påverka bevisningen.

Ibland sägs i debatten att lagföringen är låg vid Särskilda åklagarkammaren och att åklagarna bara skriver av alla ärenden. Nästan alla ärenden avser ifrågasatta brott av poliser. Alla anmälningar prövas mycket noga av kammarens åklagare. Ofta ingriper polisen i infekterade och svåra konfliktsituationer och i anslutning till att brott skett. Polisen har rätt och ibland skyldighet att under vissa förutsättningar använda våld mot enskilda för att kunna utföra sina tjänsteåtgärder eller för att skydda sig själva. Det ligger i sakens natur att den som berörs av polisens ingripanden ofta ifrågasätter dessa. En stor del av anmälningarna ger dock inte anledning att anta att polisen förfarit brottsligt. I några fall går brottet inte att bevisa. Särskilda åklagarkammarens åklagare prövar dock alla fall noga och lagför polisanställda när förutsättningarna för det föreligger. De åtal som väcks kräver svåra juridiska överväganden. Det är inte alltid domstolarna delar åklagarnas uppfattning. Då frikänner de den åtalade. Polismyndigheten prövar därutöver i särskild ordning om arbetsrättsliga eller andra åtgärder ska

vidtas i de fall en polisman handlat olämpligt eller felaktigt.

Organisationen för handläggningen av internutredningarna är också föremål för en ständigt återkommande diskussion. Saken har utretts av regeringens särskilda utredare som inte funnit tillräckliga skäl att inrätta en fristående myndighet för internutredningsverksamheten då nackdelarna ansågs vara större än fördelarna (SOU 2007:05). Även åklagarna och utredarna vid en fristående myndighet måste t.ex. förmodligen rekryteras från åklagarväsendet resp. polisen då rätt kompetens är svår att finna på annat håll. Dessutom måste en fristående myndighet säkerligen ofta begära biträde från polisen t.ex. med tekniska undersökningar. Och då kan man ju diskutera om en fristående myndighet blir så mycket mer fristående jämfört med den organisation som vi har idag. Inte heller Polisorganisationskommittén har föreslagit någon ändring av organisationen av internutredningsverksamheten (SOU 2012:13).

Hur internutredningsverksamheten organiseras är en i grunden politisk fråga. Det finns inte nu något förslag att skapa en särskild myndighet för denna verksamhet. Ingen initierad bedömare tror heller att verksamhetsresultaten skulle förändras med en annan organisation även om en del optiska fördelar möjligen skulle förstärkas med en fristående myndighet. Vi vid Särskilda åklagarkammaren fortsätter hur som helst att bedriva den åklagarverksamhet som vi anförtrots självständigt och med högt ställda ambitioner oavsett den organisatoriska lösningen.

5 Representativa och uppmärksammade ärenden

En redovisning ska ske av ett urval ärenden som handlagts under år 2014 som är representativa för den verksamhet som bedrivs vid Särskilda åklagarkammaren, ärenden av principiell betydelse samt särskilt uppmärksammade ärenden. Nedan följer en sådan redogörelse. Redogörelsen upptar inte ärenden där förundersökning fortfarande pågår.

Vissa fall där polisen avlossat verkanseld med skjutvapen

Polisens användning av tjänstevapen väcker alltid uppmärksamhet. Nedan följer några av de under år 2014 avslutade ärenden där polisen avlossat verkanseld.

Det s.k. husbyärendet. I maj 2013 sköts en man till döds av en polisman i en lägenhet i Husby i samband med ett polisingripande. En förundersökning för vållande till annans död inleddes. Förundersökningen lades senare ned då det dödade skottet avlossades i nödvärn. Åklagaren fann att det inte varit uppenbart oförsvarligt av polismannen att avlossa skottet. Beslutet ändrades efter överprövning. Ytterligare förundersökningsåtgärder vidtogs av annan åklagare vid Särskilda åklagarkammaren. I juli 2014 lades förundersökningen ned igen då det inte längre fanns anledning att anta att något brott förövats. Vid förnyad överprövning i december 2014 beslutades att nedläggningsbeslutet skulle stå fast. (AM-73421-13)

Åtal väckt efter dödsskjutning i Varberg. En man knivskar en person i Varberg. Polis kallades till platsen. Den knivbeväpnade mannen

närmade sig hotfullt en av polismännen. Polisen avlossade varningsskott varefter mannen träffades av skott i vänster lår och i buken. När det sista skottet avlossades låg mannen på gatan. Han avled till följd av skadorna. Åtal väcktes mot polismannen för vållande till annans död alternativt tjänstefel. Tingsrätten fann att s.k. putativ (inbillad) nödvärn förelegat under hela händelseförloppet och ogillade åtalet. (AM-104034-13)

Verkanseld i Färgelanda. En tidigare belastad man riktade ett skjutvapen mot en polispatrull. En av poliserna avlossade fem skott, varav ett träffade mannen med allvarliga skador som följde. Förundersökning inleddes för framkallande av fara för annan och tjänstefel. Förutsättningar att styrka brott saknades dock. Det gick inte att motbevisa invändningen om att gärningen begåtts i nödvärn. Förundersökningen lades därför ned. (AM-39835-14)

Avlossade skott i Partille. En man med en kniv och ett spjut uppträdde hotfullt och aggressivt mot sin fru och dotter i en lägenhet i Partille. När polis kom till platsen gjorde mannen utfall mot polismännen. En polisman avlossade skott mot mannen. Mannen avled till följd av skadorna. Under förundersökningen delgavs en polisman misstanke om vållande till annans död alt. tjänstefel. Förundersökningen lades ned eftersom det inte längre fanns anledning att anta att brott förövats. Polismannen hade agerat i nödvärn. Det var inte uppenbart oförsvarligt av polismannen att avlossa skotten. (AM-43094-14)

Dödsskjutning i Uppsala. Tre polismän avlossade verkanseld mot en knivbeväpnad man som angrep en polispatrull. Mannen dog av ett skott som träffat hans huvud. Förundersökningen avseende vållande till annans död lades ned då polismännen befann sig i en nödvärns-situation. Det var inte uppenbart oförsvarligt att poliserna sköt verkanseld mot den knivbeväpnade mannen. Något straffansvar kunde därför inte utkrävas av någon av polismännen. (AM-52590-14)

Dödsskjutning i Alafors. Polismän kallades till Alafors i anledning av uppgifter om att skottlossning skett på platsen. Poliserna möttes av en man som närmade sig dem med en yxa i handen. En annan man kom också mot poliserna med ett basebollträ i handen. Polisen avlossade varningsskott. Trots det fortsatte mannen mot poliserna. En av poliserna avlossade verkanseld som träffade en av männen i buken. Han avled till följd av skadorna. Förundersökningen för tjänstefel lades ned eftersom det inte längre fanns anledning att anta att brott förövats. De dödande skotten avlossades i nödvärn. Det var inte uppenbart oförsvarligt av polismannen att avlossa skotten. (AM-80417-14)

Verkanseld mot en person i Trollhättan. En knivbeväpnad man angrep en polispatrull i Trollhättan. Skott avlossades mot mannen. Mannen träffades dock inte utan försvann från platsen. Han anträffades senare. Det gick inte att motbevisa invändningen att polisen avlossat skotten i nödvärn. Förundersökningen för tjänstefel lades därför ned. (AM-81124-14)

Skottlossning i Mölndal. Vid ett polisingripande i Mölndal närmade sig en man med ett svärd polisen. Han uppmanades att lägga svärdet ifrån sig och två varningsskott avlossades. Mannen lydde inte utan fortsatte mot poliserna. En polisman avlossade ett skott som träffade mannen i vänster ben. Polismannen agerade i nödvärn. Det var inte uppenbart oförsvarligt att avlossa skottet. Förundersökningen för tjänstefel lades därför ned då det inte längre finns anledning att anta att brott förövats. (AM-90818-14)

Verkanseld i Kalix. En man uppträdde aggressivt och attackerade polis med ett tillhygge i Kalix. Polisen använde OC-spray (pepparspray) och avlossade varningsskott. Därefter avlossades verkanseld mot mannen som träffades i magen. Förundersökningen för vållande till kroppsskada alt. tjänstefel lades ned med motiveringen att gärningen inte var brottslig. (AM-116146-14)

Verkanseld i Märsta. En polisman sköt verkanseld mot en knivförsedd kvinna som försökt hugga ner en annan kvinna. Skottet träffade kvinnan i ena benet. Förundersökningen för vållande till kroppsskada lades ned då polismannen haft laga befogenhet att avlossa verkanseld. Gärningen var därför inte brottslig. (AM-118258-14)

Verkanseld i Södertälje mot däckerna på en motorcykel. Polismän skulle gripa misstänkta rånnare på flykt på en motorcykel. De sköt mot motorcykelns däck och kunde på så sätt stoppa flykten och gripa de misstänkta. Förundersökningen för tjänstefel i anledning av polisernas agerande lades ned då det inte längre fanns anledning att anta att brott förövats. (AM-125739-14)

Vissa andra fall där polisanställda använd våld i tjänsten

I det följande redogörs för ett par under året uppmärksammande ärenden som handlagts och avslutats under år 2014 där polisen använt annat våld i tjänsten än avlossande av verkanseld.

Åtal för misshandel alternativt tjänstefel i Göteborg. En vaktkonstapel lade ned en person på golvet, bröt upp hans ena arm bakom ryggen och upp mot huvudet och pressade huvud mot golvet, med smärta och axelskada som följd. Gärningen utfördes för att kunna fotografera den omhändertagne. Tingsrätten dömde för misshandel. Hovrätten ändrade rubriceringen till tjänstefel och utdömde ett måttligt bötesstraff för att vaktkonstapeln lagt ned den omhändertagne. (AM-10812-12)

Ingripanden vid våldsamt upplopp i Limhamn. Svenskarnas parti höll en sammankomst i Limhamn. Motdemonstranter försökte stoppa sammankomsten och konfronterade polisen, vars uppgift var att se till att ett grundlagsenligt anordnat möte kunde fullföljas. Motdemonstranterna försökte riva eller välta avspärningen mot talaren. Demonstranterna använde tillhyggen och kastade bl. a. bengaler, ballonger med vätska, knallskott, stenar, ägg och glasflaskor mot poliserna och mot polishästarna. En inledd

förundersökning mot polisen avseende tjänstefel lades ned. Av beslutet framgår bl.a. att polisen kan använda försvarligt våld för att genomföra en tjänsteåtgärd när de möts av våld eller hot om våld, att det var en bedömningsfråga om det var befogat att använda hästar som hjälpmedel, att det funnits utrymme för felbedömningar och att det inte gått att utreda om någon enskild polisman felaktigt utdelat batongslag. (Nya uppgifter har dock framkommit varför förundersökningen återupptagits avseende vissa batongslag.) (AM-117548-14)

Åtal för misshandel med hund och batong i Stockholm. En polisman åtalades för misshandel alt. tjänstefel då hon i Stockholm låtit sin tjänstehund bita en berusad person varefter hon utdelat batongslag med skador som följd. Tingsrätten meddelade fällande dom för misshandel. Hovrätten fann att polismannen vare sig haft laga befogenhet att utöva våldet eller att en faktisk nödvärnssituation förelegat men friade ändå polismannen då en s.k. putativ (inbildad) nödvärnssituation ansågs föreligga. (AM-106541-13)

Åtal för misshandel i samband med en fotbollsmatch i Solna. En polisman som tjänstgjorde vid Friends Arena i Solna i samband med en fotbollsmatch åtalades för att ha misshandlat en person genom att slå ett slag med batong över dennes rygg. I andra hand yrkades ansvar för tjänstefel då polismannen vid sin myndighetsutövning av oaktsamhet åsidosatt vad som gällt för uppgiften genom att utdela slaget trots att det varit tillräckligt att knuffa iväg mannen från platsen. Åtalet ogillades av Solna tingsrätt då rätten fann att polismannen kan ha uppfattat det som försvarligt att slå med batongen. Do-

men är överklagad då åklagaren anser att polismannen använt kraftigare våld än som varit nödvändigt. (AM-100445-13)

Åtalad för misshandel alt. tjänstefel i Hägersten. En hundförare har åtalats efter att ha "bussat" sin tjänstehund på en klottrare som försökte fly. Hunden högg klottraren så att denne skadades. (AM-31888-14)

Polisman åtalad för tjänstefel i Uppsala. En polisman i Uppsala har åtalats för att vid sin myndighetsutövning ha åsidosatt vad som gällt för uppgiften genom att preja ett fordon utan att ha anmält den planerade åtgärden till vakthavande befäl. (AM- 92783-14)

Andra brott i tjänsten mm av polisanställda

Passhandläggare dömd för förskingring. En passhandläggare vid polisen har dömts för förskingring till villkorlig dom då hon i sin befattning tagit emot kontant betalning för registrering av pass utan att redovisa kontanterna för arbetsgivaren. Domen har överklagats av den tilltalade. (AM-140325-12)

Åtal för tjänstefel bestående i att Hjulstabron öppnats. Ett vakthavande befäl vid Polismyndigheten i Uppsala bad en brovaktare att öppna en svängbro vid Hjulsta för att stoppa ett fordon med två personer som misstänktes ha tillgripit bensin för cirka 300 kr. Personerna fortsatte dock färden och fordonet föll ned i Mälaren med följd att de avled. Åtal väcktes mot det vakthavande befälet för tjänstefel. Tingsrätten meddelade fällande dom. Vid Svea hovrätts prövning fann rätten att det var livsfarligt att begära broöppning och att det inte stött i proportion till det brott som de aktuella personerna var misstänkta för. Det vakthavande befälet dömdes därför för tjänstefel. (AM-38237-13)

Åtal för underlåtenhet att vidta åtgärder vid LKC i Stockholm. Tjänstgörande befäl vid i länskommunikationscentralen i Stockholm fick information om att en kvinna ringt och berättat att en man hölls inlåst mot sin vilja under vanvårdsliknande förhållanden på ett demensboende. Befälet åtalades för att ha underlåtit att vidta åtgärder. Tingsrätten ogillade åtalet. (AM-116924-13)

Grova stölder mm i tjänsten av en polisman i Örebro. En polisman i Örebro åtalades och dömdes till ett års fängelse för bl.a. grov stöld av hittegods, beslagttaget gods och narkotikaklassade läkemedel. Domen är överklagad. (AM-167117-13)

Tjänstefel i Solna genom ifrågasatta kontakter med en målsägande. En polisman har per telefon kontaktat en målsägande i en förundersökning som avsåg misshandel och föreslagit att målsäganden skulle "göra upp i godo" med den misstänkte för att undvika en rättegång. Tingsrätten dömdes för tjänstefel till dagsböter. (AM-191906-13)

Åtal för vårdslöshet i trafik i Stockholm. En polisman körde mot rött ljus under utryckning och sammanstötte med taxibil och en husvägg. Tingsrätten ogillade åtalet. (AM-22797-14)

Polisman åtalad för tjänstefel i Gävle. En polisman åtalades för att ha underlåtit att rapportera till sin förman att han kört på och skadat en person i tjänsten trots att han även utfäst sig göra det. Tingsrätten dömde för tjänstefel då polismanen inte upprättat en skadeanmälan. (AM-32013-14)

Polisens agerande i det s.k. Yara-ärendet i Karlskrona. Polismyndigheten i Blekinge inkom med en allmänt hållen anmälan då polisens agerande i det s.k. Yara-ärendet var ifrågasatt. En förundersökning för tjänstefel inleddes i anledning av att ett "inre befäl" i Karlskrona misstänktes ha underlåtit att upprätta en polisanmälan om misshandel av Yara, 8 år. Polismanen gjorde endast en s.k. orosanmälan till den sociala myndigheten. Förundersökningen lades ned då det underlag som polismanen haft var ofullständigt. Det kunde inte visas att polismanen vid sin myndighetsutövning uppsåtligt eller av straffbar oaktsamhet åsidosatt vad som gällt för hans uppgift. (AM-64492-14)

Ifrågasatt fotografering av aktivister i Malmö. Ordningsstörande och våldsbenägna personer uppehöll sig på olika platser i Malmö i samband med att Sverigedemokraterna genomförde en manifestation. Personerna identifierades och fotograferades trots att lagliga förutsättningar härför inte förelåg. En förundersökning för tjänstefel inleddes därför. Under utredningen kunde dock inte visas vem eller vilka poliser som kunde åläggas ett straffrättsligt ansvar. De i utredningen lämnade uppgifterna var delvis motstridiga och det kunde inte klarläggas

vem som fattat beslut om fotograferingen. Överprövning av nedläggningsbeslutet har begärts. Justitieombudsmannen har också inlett en utredning rörande händelsen. (AM-79324-14)

Polisens agerande i samband med att skott med dödlig utgång avlossats i Hageby. Polismyndigheten i Östergötlands län inkom med en polisanmälan då polisens agerande i samband med ingripanden i anledning av att skott med dödlig utgång avlossats i Hageby. Polismyndigheten ville få klarhet i om polispersonalen agerat korrekt. Utredningen visade att det inte fanns anledning att anta att någon polisanställd vid myndigheten gjort sig skyldig till brott. Det anmärktes också i avskrivningsbeslutet att Riksenheten för polismål [numera Särskilda åklagarkammaren] inte utövar allmän tillsyn över polisens verksamhet. (AM-61636-14)

Polisanställdas "fritidsbrott"

Polisman dömd för stöld i Stockholm. En polisman i Stockholm stal kasserade uniformsper-sedlar och sålde dem på Internet. Han dömdes för stöld. (AM-171023-12)

Polisman dömd för stölder i Västerås. En polisman dömdes för ett 30-tal stölder i butiker i Västerås (AM-107287-13)

Polisanställd dömd för grov kvinnofridskränkning och skadegörelse i Malmö. En polisanställd har dömts för bl.a. omfattande misshandel vid ett 30-tal tillfällen av sin sambo. (AM-42000-14)

Strafföreläggande för olaga hot av grannar i Göteborg. En polisanställd berusad person hotade sina grannar i Göteborg. Ett strafföreläggande utfärdades. (AM-99238-14)

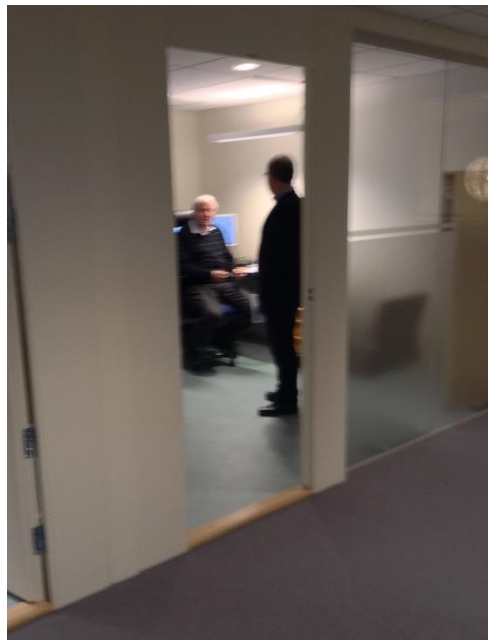
Förundersökning avseende ifrågasatt våldtäkt i Göteborg. En person anmälde att hon blivit våldtagen av en polis. Den utpekade förnekade och uppgav att de sexuella handlingarna inte skett mot målsägandens vilja. Förundersökningen lades ned då det saknades tillräcklig stödbevisning för det ifrågasatta brottet. Överprövning har begärts av beslutet. (AM-115011-14)

Riksdagsmän

Misstanke mot riksdagsman för våldtäkt. En kvinnlig partikamrat till en riksdagsman anmälde riksdagsmannen för en våldtäkt som skulle ha ägt rum på ett hotellrum som var bokat i samband med partiets valmöte. Förundersökningen lades ned då anmälan gjorts först fyra år efter händelsen och då motstridiga och inte helt tillförlitliga uppgifter framkommit under utredningen. Brott kunde därför inte styrkas. Överprövning av nedläggningsbeslutet har begärts. (AM-105324-14)

Anmälan mot riksdagsman för våldtäkt. En kvinna anmälde att hon blivit våldtagen av en riksdagsman som hon träffat på en restaurang. Senare visade det sig att kvinnan själv tillfogat sig skador och att hon lämnat oriktiga uppgifter

om händelseförloppet. Förundersökningen lades därför ned. (AM-130349-14)

Åklagare

Anmälan mot åklagarna i det s.k. HQ-ärendet. En advokat anmälde åklagarna i det s.k. HQ Bank-ärendet som handläggs vid Ekobrottsmyndigheten. Det gjordes bl.a. gällande att en åklagare var mutad och att den andre åklagarens beslut inte var motiverat, att diarieföringen inte var korrekt, att handlingar inte delgivits den misstänkte och att åklagarna inte var objektiva. Förundersökningarna inleddes inte eller lades ned då det inte fanns anledning att anta att åklagarna gjort sig skyldiga till brott. Besluten ändrades inte vid överprövning. Även åklagaren vid Särskilda åklagarkammaren anmäldes för tjänstefel. Åklagaren vid Utvecklingscentrum Malmö fann inte heller i den delen att det fanns anledning att anta brott. (AM-76551-14)

6 Åtgärder som har vidtagits för att utveckla verksamheten

År 2014 har utvecklingsarbetet fortsatt vid Särskilda åklagarkammaren. De tidigare årens större ändringar i organisation och arbetsmetoder har vidareutvecklats.

Tjänsteföreskrifterna

De omfattande tjänsteföreskrifter som tagits fram för Särskilda åklagarkammaren har kompletterats och justerats under år 2014.

Överenskommelse med Avdelningen för interna utredningar

En särskild överenskommelse avseende den gemensamma handläggningen av brottmålsärendena har tidigare träffats med Avdelningen för särskilda utredningar. I överenskommelsen anges bl.a. handläggningstider för utredarna och åklagarna, när och hur den gemensamma uppföljningen och bevakningen av ärenden ska ske, vilka administrativa regler som ska gälla samt att åklagarna och utredarna kan bilda särskilda team när så krävs. Överenskommelsen syftar till en enhetlig och effektiv handläggning av brottmålsärendena. Justeringar och kompletteringar har skett i överenskommelsen under år 2014. Regelbundna uppföljningar har skett med medarbetarna vid Avdelningen för särskilda utredningars lokala kontor.

Samarbete över gränserna

Företrädare för kammaren har under år 2014 tagit emot företrädare för det finska undersökningsteamet för polisbrottssärenden vid *Riksåklagarämbetets enhet för åtalsärenden* samt åklagare, utredare och kontaktpersoner från

olika åklagarämbeten och polisinrättningar i Finland. Då diskuterades bl.a. det svenska systemet för utredning och lagföring av brott begångna av poliser.

Kammaren har också under året varit representerad i vid ett möte i Århus med norska *Spesialenheten for politisaker* och danska *Den Uafhængige Politiklagemyndigheden* där bl.a. förundersökningsfrågor och kriminaltekniska frågor diskuterades.

Den *lettiske justitieombudsmannen* har också besökt kammaren. Då diskuterades bl.a. det lettiska och svenska systemet för den extraordinära tillsynen av internutredningsverksamheten

Samarbete med andra avdelningar, kammare och med Ekobrottsmyndigheten

Samrådsmöten har skett med företrädare för Ekobrottsmyndigheten och med Åklagarmyndighetens Tillsynsavdelning. Samordningsfrågor och frågan vad som krävs för att en förundersökning ska inledas avseende ifrågasatt brott av åklagare har diskuterats.

Arbetsplatsträffar, medarbetarsamtal, lönesamtal och arbetsmiljöronder mm

Under år 2014 har månatliga arbetsplatsträffar hållits. Medarbetar- och lönesamtal har hållits med samtliga medarbetare.

Chefen för Särskilda åklagarkammaren har besökt samtliga arbetsplatser och därvid tillsammans med de enskilda medarbetarna tagit upp arbetsmiljöfrågor mm.

Effektivitetsvinster genom s.k. prövningslottning

Ca 94 % av samtliga brott och brottsmisstankar som handläggs vid Särskilda åklagarkammaren avser polisanställda. En stor del av de ärenden där förundersökning inletts avser de s.k. ATK-ärenden, alltså då poliser i tjänsten vanligen på ett tillåtet sätt överträder gällande hastighetsbestämmelser. I de övriga polisärendena inleds förundersökning i drygt 30 % av samtliga sådana ärenden. Det innebär alltså att ca 70 % av dessa ärenden skrivs av utan att förundersökning inleds. Anledningen till att så mycket skrivs av direkt är att många av de anmälda gärningarna inte är straffbara. En polisanställd kan också göra fel, uppträda olämpligt eller göra ett dåligt jobb utan att detta förfarande är att betrakta som brottsligt.

Då det i många ärenden redan från början är uppenbart att det inte finns anledning att anta att något brott har förövats så har det inrättats en särskild berednings- och bedömningsfunktion vid kammaren för polisärendena (den s.k. prövningslottningen). Vid prövningslottningen avgör en erfaren åklagare om ärendet ska gå vidare till en av kammarens övriga åklagare eller

om ärendet genast kan skrivas av utan fortsatt granskning.

Detta arbetssätt har inneburit att åklagar- och polisresurserna på ett effektivt sätt kunnat koncentreras till de ärenden där det finns anledning anta att brott har förövats. Dessutom har arbetssättet inneburit att ärenden som är av arbetsrättslig karaktär mycket snabbt kunnat överlämnas till polisen som då har möjlighet att direkt ta ställning till om det finns anledning att göra en arbetsrättslig utredning eller vidta andra åtgärder.

Fortlöpande avstämningar – rundskick av åtal, strafförelägganden och domar

Kännetecknande för arbetet vid Särskilda åklagarkammaren är den fortlöpande avstämningen mellan åklagarna av rättsliga och andra handlägningsfrågor som uppstår i arbetet. Samtliga beslut att väcka åtal eller att utfärda strafföreläggande samt alla domar skickas t.ex. alltid till de övriga åklagarna.

Kammarmöten

Ett par gånger varje år samlas medarbetare vid Särskilda åklagarkammaren för att diskutera gemensamma rättsliga och andra frågor. Diskussionen har lett till att enhetligheten och samsynen ökat mellan åklagarna.

Praxissamlingar

Vid Särskilda åklagarkammaren har särskilda praxissamlingar tagits fram avseende ärenden mot poliser, åklagare och domare. Särskilt utsedda åklagare har åtagit sig att fortlöpande hålla dessa uppdaterade och tillgängliga. Praxissamlingarna har visat sig vara en mycket värdefull kunskapskälla och ett bra redskap när svåra rättsliga bedömningar ska göras.

Resultatgenomgångar och uppföljningar

Särskilda åklagarkammarens verksamhetsresultat tas fortlöpande fram och diskuteras, dels mellan chefen och medarbetaren, men framför allt vid de gemensamma arbetsplatsträffarna. Här kan rättsliga- och/eller metodfrågor belysas och den enskilde få vägledning och stöd av de andra medarbetarna.

En förteckning över "äldre" ärenden tas regelbundet fram och går igenom med de enskilda åklagarna.

Möten med Avdelningen för särskilda utredningar

Samtliga medarbetare vid Särskilda åklagarkammaren träffar varje år också medarbetarna vid Avdelningen för särskilda utredningar för att diskutera gemensamma frågor.

Psykosocialt stöd till poliser

Företrädare för Särskilda åklagarkammaren har till Rikspolisstyrelsen fortlöpande framfört och lämnat förslag till hur polismyndigheterna (numera Polismyndigheten) ska kunna ge psykosocialt stöd till poliser som varit inblandade i händelser som kan leda till att en förundersökning behöver inledas. Det bör undvikas att i grupp ge psykosocialt stöd till två eller fler av de polisanställda som – oavsett i vilken egenskap - kan behöva höras under förundersökningen då

det kan strida mot förundersökningsintresset. Rikspolisstyrelsen/ Polismyndigheten har skjutit upp arbetet med att ta fram nya riktlinjer för det psykosociala arbetet.

Översyn av Särskilda åklagarkammaren

Riksåklagaren har på Särskilda åklagarkammarens förslag utsett en utredare med uppgift att se över kammarens verksamhet i vissa hänseenden. Företrädare för kammaren har deltagit i utredningens arbete. Utredningsförslagen har bl.a. lett till att kammaren bytt namn till Särskilda åklagarkammaren för att markera att det vid kammaren bedrivs åklagarverksamhet och att verksamheten är skild från annan åklagarverksamhet. Vidare har kammarens målområde vidgats till att även omfatta ifrågasatta brott i den brottsutredande verksamheten utanför polisen. Därutöver har en del justeringar skett, bl.a. i målkatalogen. Nya föreskrifter har tagits fram som reglerar verksamheten vid kammaren, främst Åklagarmyndighetens föreskrifter om indelningen av den operativa verksamheten (ÅFS 2014:4) och Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om var ärenden om vissa brott ska handläggas mm (ÅFS 2014:16).

Polisens underrättelseverksamhet

Om ett underrättelseuppdrag indikerar att en polisanställd, viss uppdragstagare hos polisen eller polishögskoleelev utövar eller kan komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet ska ärendet överlämnas till en åklagare vid Särskilda åklagarkammaren för prövning om en förundersökning ska inledas. Flertalet av dessa underrättelseärenden hanteras av en särskilt utsedd polisman vid Avdelning för särskilda utredningar och en särskild åklagare vid Särskilda åklagarkammaren. I förordningen (2014:1106)

om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare regleras bl.a. hur underrättelseuppslag avseende polisanställda m.fl. ska hanteras.

Åklagare vid Särskilda åklagarkammaren får inte delta i den myndighetsutövning som sker i polisens underrättelseverksamhet. Åklagaren ska tillse att samtliga åklagarbeslut registreras vid Särskilda åklagarkammaren. Det gäller även direktiv om att s.k. förutredningsåtgärder ska vidtas.

Under år 2014 har ett mindre antal underrättelseärenden föredragits för den härtill särskilt utsedde åklagaren vid Särskilda åklagarkammaren.

Om omständigheter framkommer i polisens spanings- eller underrättelsearbete som ger anledning att pröva om förundersökning ska inledas ska anmälan upprättas och saken överlämnas för normal- eller speciallottning till åklagare inom Särskilda åklagarkammaren.

Polisens omorganisation

Företrädare för Särskilda åklagarkammaren har under 2014 deltagit i Polisorganisationskommitténs arbete (främst OP 9) med att se över hur verksamheten avseende de särskilda utredningarna ska bedrivas och organiseras.

Författningsändringar mm

Enligt 17 § förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare får Åklagarmyndigheten, i samråd med Polismyndigheten, meddela närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden enligt förordningen. Företrädare för Särskilda åklagarkammaren har varit delaktiga i förberedelserna med

att ta fram meddelande föreskrifter, se Åklagarmyndighetens föreskrifter om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare (ÅFS 2014:15).

Polismyndigheten har dock ännu inte ändrat eller justerat Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om handläggningen av anmälningar mot anställda m.fl. inom polisen (RPSFS 2012:32 FAP 403-2) eller meddelat nya anpassade föreskrifter. Företrädare för Särskilda åklagarkammaren har dock varit delaktig i visst förberedande arbete för att få till stånd sådana ändringar och anpassningar.

Nya lokaler i Stockholm

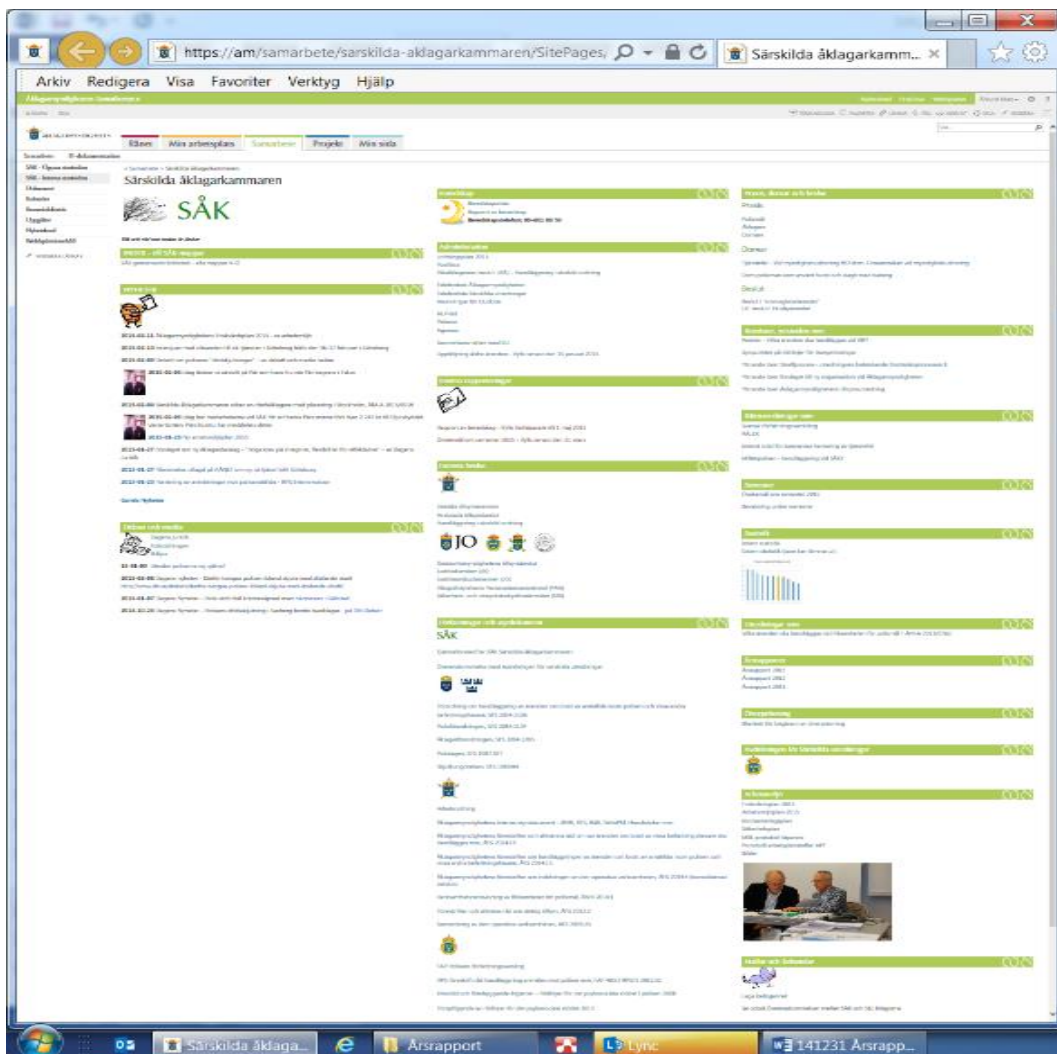
Särskilda åklagarkammaren har under året invigt nya lokaler i Stockholm. Därmed delar medarbetarna i Stockholm inte längre lokal med City åklagarkammare i Stockholm vilket var olämpligt. Nu finns däremot en direkt närhet till Särskilda utredningars lokala utredare även i Stockholm.

Egen hemsida

Särskilda åklagarkammaren har tagit fram och utvecklat en egen hemsida ("samarbetsyta") i Åklagarmyndighetens applikation i SharePoint dit endast medarbetarna vid kammaren har åtkomst.

På hemsidan finns egna nyheter samt administrativ, rättslig och annan information med hänvisningslänkar mm samlad och lätt tillgängligt.

Hemsidan ska vara en naturlig plattform för samtliga medarbetare i det dagliga arbetet.

7 Kommentarer och bedömningar

Åklagarna utöver inte allmän tillsyn över polisen. Ärendeflödet till Särskilda åklagarkammaren har minskat. Lagföringen och antalet domar har ökat. Antalet ogillande domar är oförändrat högt. Balanserna, beslutsfördelningen och genomströmningstiderna är i stort sett oförändrade. Antalet ändrade beslut vid överprövning är fortsatt mycket lågt. Polisens användning av skjutvapen har särskilt uppmärksammats under året. Ett visst planerat medelsöverskridande har skett. I det följande kommenteras och bedöms endast vissa särskilda förhållanden.

Åklagarna utövar inte allmän tillsyn över polisen

Under år 2014 har polismyndigheterna inkommit med anmälningar "mot sig själva" då polisens agerande ifrågasatts t.ex. i media. Det har inte av anmälningarna närmare framgått vad polismyndigheterna anmält, utan syftet har uppenbarligen varit att få en mer allmän prövning "om polisen gjort något fel".

Enligt 2 § förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare ska förordningen tillämpas vid felaktigt handlande i samband med arbetet bl.a. då det kan bli fråga om att inleda förundersökning mot en anställd inom polisen för brott som har samband med arbetet. Av bestämmelsen följer att polisen i dessa fall i vart fall ska ange vilket ifrågasatt brott som anmäls.

Åklagarens uppgift är att utreda och lagföra brott. Vid Särskilda åklagarkammaren bedrivs inte en allmän tillsyn över polisens verksamhet.

Det ankommer därför inte på åklagaren att uttala sig om ifrågasatta fel, brister eller om bedömningsfrågor hos polisen så länge det inte finns anledning att anta brott begåtts.

Allmänna tillsynsfrågor måste omhändertas inom ramen för polisens egentillsyn. Det finns också förslag om att skapa en särskild tillsynsmyndighet för polisen.

Kan verksamhetsresultaten jämföras med andra kammars resultat?

Den verksamhet som bedrivs vid Särskilda åklagarkammaren skiljer sig i väsentliga hänseenden från verksamheten vid de allmänna åklagarkammarna. Åklagarna vid Särskilda åklagarkammaren bedömer *alla* anmälningar och leder samtliga förundersökningar mot åklagare och poliser. I den allmänna verksamheten är det polisen som är förundersökningsledare i de flesta brottmålsärendena. Om man jämför lagföringen vid Särskilda åklagarkammaren med lagföringen vid de allmänna åklagarkammarna bör man därför för de senare väga in lagföringen beträffande samtliga anmälningar som upprättas inom polisen. Det är därför inte meningsfullt

att t.ex. jämföra lagföringen, handläggningstider mm mellan Särskilda åklagarkammaren och de allmänna åklagarkammarna.

Ärendeflödet

Ärendeflödet har alltså minskat under året och i stort sett återgått till 2012 års nivå. Minskningen avser både C-ärenden (brott som stadgar mer än bara böter som påföljd) och E-ärenden (bötesbrotten). Om minskningen är ett uttryck för att allmänheten skulle vara mer nöjd med polisens verksamhet är det naturligtvis positivt. Det är dock vanskligt att dra några säkra slutsatser av de relativt sett små förändringarna i förhållanden till de stora antalet ingripanden mm från polisens sida. Antalet anmälningar från privatpersoner om våld i tjänsten har inte minskat. Förhållanden som kan påverka inflödet till Särskilda åklagarkammaren kan vara att antalet s.k. dubbelanmälningar minskat, att polisen inte i lika hög utsträckning anmäler arbetsrättsliga förhållanden som inte är brottsliga (t.ex. då en polisman kommer berusad till arbetsplatsen), att vissa anmälningar m.m. från mycket anmälningsbenägna personer i högre utsträckning skickas direkt till riksåklagaren enligt särskilda beslut. Ärendeminskningen är i så fall mer ett utslag av att effektivare och enhetligare rutiner tillämpas, inte minst hos polisen.

De flesta E-ärendena är ATK-målen som utreds av Polisens särskilda enhet härför i Kiruna. De har på förfrågan inte kunnat ge någon förklaring till minskningen av dessa ärenden.

Det blir intressant att följa den framtida ärendeutvecklingen.

Polisens användning av skjutvapen

Även om åklagarna vid Särskilda åklagarkammaren inte utövar allmän tillsyn över polisen kan det senaste årets uppmärksamhet kring frågorna om polisens användning av skjutvapen ge anledning till följande noteringar.

Polismyndigheten har lämnat följande uppgifter beträffande polisens användning av skjutvapen. Antalet avlidna personer till följd av polisens verkanseld har i genomsnitt uppgått till 1,1 personer per år de senaste 20 åren. Under de två senaste tioårsperioderna, 1995-2004 och 2005-2014, har 11 personer avlidit under varje period.

Antal tillfällen	Verkanseld och/eller varnings-skott	Varav verkanseld mot person	Varav avlidna
2011	61	29	1
2012	31	17	0
2013	29	13	4
2014	39	25	3

Det är svårt att bedöma utvecklingen på området, inte minst då slumpen kan ha påverkat antalet tillfällen då polisens avlossat verkanseld med personskador som följd. Polisen har under år 2014 inlett en förstudie – Polisens användning av skjutvapen och eventuella behov av åtgärder⁵ med syfte att brett analysera polisens skjutvapenanvändning. Vi ser fram emot resultatet av detta arbete.

Lagföringen

Med lagföring avses i detta sammanhang väckta åtal och utfärdade strafförelägganden.

⁵ A298.574/2014

Ett strafföreläggande gäller som en lagakraftvunnen dom så snart detta godkänts av den förelagde.

Den totala lagföringen har ökat under år 2014. Antalet väckta åtal har ökat, men utfärdade strafföreläggande har minskat. Skälet till det är att åklagarna under viss tid väckte åtal istället för att utfärda strafföreläggande för dataintrång då poliserna gjort olagliga registerslagningar på sig själva, vilket i sin tur berodde på att Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i mål om dataintrång och rättsläget var därför osäkert. Strafföreläggande får inte utfärdas om rättsläget är oklart, då ska saken prövas vid domstol. Numera har dock Högsta domstolen avgjort saken och klarlagt vad som ska gälla.

Domstolsprövningen

Antalet ogillade åtal är förhållandevis högt. I en tidigare intern granskning av åtalen har det inte framkommit något som visar att det inte funnits tillräckliga skäl för de väckta åtalen eller att det

skulle ha funnits brister i den åberopade bevisningen. Dessutom är det en vedertagen arbetsmetod att kammarens åklagare diskuterar de mer svårbedömda fallen före det att beslut meddelas i lagföringsfrågan. De regler som aktuali-

seras i mål där poliser och andra myndighetsföreträdare är tilltalade är ofta mycket komplexa och det kan dessutom vara svårt att tolka bestämmelserna och den begränsade praxis som finns på området. En allmän uppfattning bland åklagarna är dock att domstolarna ofta ställer högre krav i polismålen jämfört med kraven i andra mål.

Den samlade bedömningen är att åtalen är välgrundade och att domstolarnas förståelse och tolerans för begångna fel av framför allt poliser är hög. Andra arbetsmetoder eller en annan organisation av internutredningsverksamheten skulle inte ändra dessa förhållanden.

Överprövningar

Så gott som samtliga överprövningar av åklagarnas beslut sker vid Utvecklingscentrum Malmö. Antalet överprövningsärenden och ändringsfrekvensen har sjunkit de senaste åren. Under år 2014 har 280 överprövningsärenden från Särskilda åklagarkammaren handlagts vid Utvecklingscentrum Malmö.

Endast fem beslut har ändrats, då har nedlagda förundersökningar återupptagits. Ändringsfrekvensen är alltså mycket låg, 1,8 %. I tre av de fem ändrade ärendena har förundersökningen lagts ned ånyo sedan kompletteringar skett. I de övriga två överprövade ärendena pågår förundersökningen fortfarande.

Personalläget

12 åklagare (11,8 årsarbetskrafter) och 5 administratörer (4,3 årsarbetskrafter) har tjänstgjort vid Särskilda åklagarkammaren under år 2014. Antalet ärenden har minskat. Antalet mer krävande ärenden har dock i vart fall varit oförändrat.

Antal ärenden per administratör vid Särskilda åklagarkammaren är det högsta i landet om man jämför med de allmänna åklagarkammarna. Arbetsuppgifterna för administratörerna är i stort sett desamma som för administratörerna vid andra åklagarkammare. Det som i administrativt hänseende skiljer verksamheten vid Särskilda åklagarkammarens från andra åklagarkammare är framför allt antalet frihetsberövade och omfattningen av sessionsverksamheten.

Antalet ärenden per åklagare är det högsta i landet efter "mängdbrottskammarna" i Östersund och Karlskrona. Antalet svårbedömda och krävande ärenden är fortsatt högt.

Med beaktande av arbetstrycket, ärendenas komplexitet och det moderna arbetssätt som utvecklats vid kammaren bedöms personalresursen under år 2014 ha varit både välavvägd och tillräcklig trots att kansliresursen varit sårbar, se härom kapitel 8.

Eventuella ändringar i den framtida ärendetillströmningen och behovet av personal under de kommande åren är idag inte möjligt att säkert förutse.

Målen för verksamheten har uppnåtts

Vår bedömning är att målen för verksamheten vid Särskilda åklagarkammaren har uppnåtts under verksamhetsåret 2014.

8 Riskanalys och bedömningar av vilka utvecklings- eller andra åtgärder som bör vidtas

Det är viktigt att Särskilda åklagarkammaren även i fortsättningen kan rekrytera särskilt erfarna och skickliga åklagare vid pensions- eller andra avgångar. Den administrativa verksamheten vid kammaren är sårbar vilket leder till att särskilda åtgärder måste vidtas. Avbrottsplaner måste också tas fram om tekniken inte fungerar.

Säkrad åklagarresurs och kompetens

Under år 2015 beräknas två åklagare sluta vid Särskilda åklagarkammaren. Därutöver beräknas fem åklagare gå i pension under de kommande tre åren.

Chefsadministratören ska gå i pension, en administratör är tjänstledig under sex månader och en administratör förväntas minska sin tjänstgöringsgrad till halvtid.

Det tar tid att sätta sig in i de åklagar- och administrativa uppgifter som utförs vid Särskilda åklagarkammaren. Åtgärder måste, med början år 2015, vidtas för att säkra att kammaren i

framtiden får tillräckligt med mycket kompetent personal. Processer har påbörjats för att rekrytera ytterligare administratörer och åklagare till kammaren.

Sårbarhet

Vid Särskilda åklagarkammaren tjänstgör sammanlagt 12 åklagare och fem administratörer. Med en sådan besättning förfogar kammaren över en tillräcklig personalresurs med hänsyn till arbetsbelastningen och ärendenas karaktär.

Antalet administratörer är dock begränsat och det relativa arbetstrycket för dem är tidvis högt. Den administrativa resursen är dock tillräcklig då kammaren har en effektiv och koncentrerad administrativ organisation och tillämpar moderna och effektiva handläggningsrutiner där de elektroniska systemen används fullt ut. Kansliet är dock sårbart för arbetstoppar kombinerat med sjuk- eller annan frånvaro. Åtgärder har vidtagits för att säkra den administrativa resursen. Åklagarnas administrativa kompetens måste vidmakthållas så att de i nödfall kan fullgöra sådana administrativa uppgifter som normalt ska utföras av administratörer.

Avbrott – teknik

Tekniska avbrott och avbrott i de elektroniska kommunikationerna kan innebära stora svårigheter att upprätthålla verksamheten. Avbrottsplaner måste tas fram i samarbete med Åklagarmyndighetens huvudkontor.

Särskilda åklagarkammaren